

FDUV:s kommentar om boende och tjänster för personer med utvecklingsstörning 26.6.2015

Kommunernas roll viktig i att bredda boende- och serviceutbud

I juni 2015 bad social- och hälsovårdsministeriet kommuner, samkommuner och organisationer kommentera nuläget gällande tjänster för personer med utvecklingsstörning samt hur man ser på implementeringen av Statsrådets principbeslut om individuellt boende för personer med utvecklingsstörning (KEHAS). FDUV lyfter i sitt utlåtande fram bl.a. de utmaningar som finns i Svenskfinland.

FDUV utgick i sitt utlåtande delvis från en enkät om tjänster för personer med utvecklingsstörning och deras familjer. Enkäten besvarades av 83 familjer, och den var öppen under tiden 13–31.5.2015. Enkäten handlade dels om boendetjänster, dels om andra tjänster som behövs för att vardagen ska fungera.

Stor variation mellan regionerna

I Svenskfinland har det sedan 90-talet varit vanligt att gruppboendestäder byggs i områden för normal bebyggelse. Många fina lokala lösningar har gjorts både i Österbotten och i Åboland. I huvudstadsregionen har man tyvärr tampats med bl.a. bostadsbrist och stor personalomsättning.

På ett allmänt plan är det problematiskt, att kommunerna förlitar sig långt på att Kårkulla samkommun ska erbjuda tjänster till alla svenskspråkiga familjer. På många orter är Kårkulla den enda serviceproducenten av svenska tjänster och familjerna kan känna sig tvungna att ta emot tjänster, också i de fall då dessa enligt brukarens och familjens uppfattning inte motsvarat behovet. Vi anser att kommunerna ska ta ett större ansvar för att utreda behov, efterfråga och utveckla närtjänster på svenska.

Positivt är att man i allt större grad börjat fråga personerna själva vilket stöd de behöver. I huvudstadsregionen har FDUV inom ramen för projektet Skräddarsydd boendeservice [[länk till SB-sidan](#)] utvecklat en modell för flyttningsförberedelse som stöd för flyttprocessen. Förberedelsen kan exempelvis utgå från att man funderar på hur, var och med vem man helst vill bo. I praktiken är det ändå svårt för kommunerna och samkommunen att skräddarsy individuella lösningar, eftersom utbudet av tjänster styrs av hur de är organiserade.

Grupplösningar fortfarande regel

Kommunerna förlitar sig fortsättningsvis på grupplösningar, och ofta innebär detta att individens möjligheter till självbestämmande är begränsade. Idag finns också en tendens att små enheter slås ihop till större i samband med renoveringar av gamla enheter, vilket är diskutabelt ur användarens synvinkel.

Svenskspråkiga familjer är ofta omedvetna om de olika möjligheter som erbjuds gällande boende, till exempel möjligheten att söka bostad via [länkar till sidorna] Kehitysvammaisten Palvelusäätiö och Boendeservicestiftelsen ASPA. Samtidigt är boendetjänsterna knutna till specifika enheter, vilket innebär att man måste bo nära exempelvis en gruppboende för att få tjänster.

Många skulle vilja och ha förmåga att bo mera självständigt i egen lägenhet till exempel med hjälp av personlig assistans. Få svenskspråkiga personer med utvecklingsstörning beviljas personlig assistans i tillräcklig utsträckning. Dels kan det här bero på att kommunerna förlitar sig på att specialomsorgsdistriktet sköter hela servicepaletten, dels på att personer med utvecklingsstörning i allmänhet mera sällan beviljas assistans trots rättspraxis som talar för att också denna målgrupp ska vara berättigade till tjänsten. Situationen underlättas inte av att det är svårt att rekrytera personliga assistenter och stödpersoner som kan svenska. Slutligen är det problematiskt att en del kommuner endast erbjuder assistans enligt arbetsgivarmodellen, vilket gör det svårt för personer med utvecklingsstörning att använda sig av tjänsten.

Kvalitativa tjänster tryggar barnens uppväxt

Svenskfinland avviker från de finska distrikten i att barn inte längre bor på institution. För tillfället finns heller inget behov av smågruppsbostäder för barn, eftersom barnfamiljerna klarat sig med det stöd de fått av Kårkulla samkommuns pedagogiska handledare i kombination med tillräcklig avlastning.

Dessvärre är många oroade för att situationen kommer att förvärras, då flera kommuner signalerat att det kommer att ske nedskärningar i avlastningen. På sikt kan detta resultera i att barnfamiljerna inte orkar sköta sina barn hemma och söker andra alternativ. Samtidigt ökar behovet av olika typer av avlastning. Även familjevård önskas mer än vad som kan erbjudas på grund av svårigheter att hitta stödfamiljer i Svenskfinland. Trots att den nya socialvårdslagen ska trygga familjernas rätt till hemservice har flera fått avslag trots att familjen behövt stöd.

Vi vill betona att förebyggande insatser i form av hemservice och avlastning är ofta förmånligare än tyngre vård i ett senare skede. Dessutom stöder tidigt stöd barnets rätt och möjlighet att växa upp som vilket annat barn som helst, som en del av en familj.

Mer individuella tjänster behövs

Enligt bostadsråd Raija Hynynen vid Miljöministeriet verkar det som om majoriteten av de byggnadsprojekt som inletts sedan boendeprogrammet startade har handlat om enheter bestående av 15 bostäder i genomsnitt.

Forskning visar ändå att det endast är en liten grupp personer som behöver så omfattande stöd som gruppboende innebär och att en stor del av dem som nu bor i gruppboende skulle klara sig mer självständigt, om de bara skulle få individuellt anpassat stöd. Därför bör man i fortsättningen fästa större uppmärksamhet vid att utveckla än mer individuella lösningar, så att personer med utvecklingsstörning kan bo så som alla andra, som en del av närsamhället.

FDUV kommenterade boendeprogrammet via en enkät från Social- och hälsovårdsministeriet. Den här texten är en sammanställning av svaren.